

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput V. Idem (a) Nidrosiensi Archiepiscopo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

Encharistia, Zerda in advers. c. 81. Haaphtenus in vita S. Benedicli, prolog. 18. §. 4. Baronius anno 57. n. 147. & 201. n. 19. & 254. n. 54. & 255. n. 33. & 260. n. 11. Stephan. Gratian. tom. 3. discept. c. 412. n. 14. Andr. Saulay lib. 1. de myst. Gallia Script. in Pau-

lo, tit. 10. Theoph. Raynaud. tom. 12. fol. 295. Menardus in not. ad librum sacram. D. Gregorii. fol. 390. Buleng. ad caput. 43. Casaub. diatrib. 3. fol. 218. Vicecomes volum. 4. de rit. Missa, lib. 7. cap. 11.

CAPUT V.

Idem (a) Nidrosiensi Archiepiscopo.

Non ut apponeres tibi scientiam, sicut credimus, sed ut per oraculum verbi nostri tuorum ignorantiam subditorum melius erudires, Apostolicum tibi responsum fieri postulasti, utrum parvuli sint pro Christianis habendi, quos in articulo mortis constitutos propterea aqua penuriam, & absentiam sacerdotis, aliorum simplicitas in caput, ac pectus, ac inter scapulas pro baptismo salivæ conspersione lenivit. Cum igitur in baptismo duo semper, videlicet verbum, & elementum necessariò requirantur, juxta quod Veritas de verbo ait: Euntes in mundum universum baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; eademque dicat de elemento: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non introibit in regnum caelorum; dubitare non debes, illos verum non habere baptismum, in quibus non solum utrumque praedictorum, sed eorum alterum est omisum.

NOTÆ.

1. (a) **N**idrosiensi.] Ita etiam legitur in tertia collectione, sub hoc tit. cap. 5. De Nidrosiensi dicecepsi egi in cap. sacris, de his qua vi.

COMMENTARIUM.

Aquam naturalem, & elementarem, esse materiam remotam baptismi, constat ex sacra pagina, Joannis cap. 3. vers. 5. Marci cap. ult. vers. 19. Actuum Apost. cap. 8. num. 35. cap. 30. vers. 47. D. Paulo ad Hebraeos capit. 10. & ad Ephesios cap. 5. vers. 25. cap. 1. de summa Trinit. D. Clem. epist. 3. post principium, ibi: Baptizentur unusquisque aquis perennibus, invocato nomine trina beatitudinis. Trident. sess. 7. de sacrament. can. 12. Miraculis probat Beyerlinch in Theatr. verbo Baptismus. Quare damnati fuerunt haeretici Seleuciani, non aqua, sed igne baptizantes, ut refert D. August. haes. 19. & Flagellantes, qui circa annum 1300. sanguine suo se baptizabant. Varias rationes, quare Dominus noster eam pro materia hujus sacramenti praefixerit, adduxerunt scribentes de hoc Sacramento, inter quas illa non incongruè assignatur, quia videlicet aqua magnam habet proprietatem ad significandam interiorem munditiam, ut constat ex cap. 8. Job. vers. 30. Unde Gentiles credebant, leviora peccata aqua fluviali, majora verò mari expiari posse. Tertul. de baptis. cap. 3. D. Hieronym. epist. 2. Cyril. Hierosol. catech. 3. & alii apud Theoph. Raynaud. de Agno cereo cap. 2. num. 15. Penes veteres quisquis se homicidio infecerat, purgatrice aqua se expiabat. Seneca in Hercule Ewente,

Licet jam tota testis

Per meas curvat manus, herebit alium facinus.
Ovidius lib. 2. & 4. Fastor. Virgilius lib. 2. & 6. Aeneid. Scholiafles Sophocles ibi: Mos erat antiquis, cum mortem hominis, aut alias cedes patrabant, aqua lavare manus in purgationem manibus. Macrobius lib. 3. Saturn. cap. 1. Virgilius

libro 2. e Aeneid. ubi Aeneas cede pollutus sic ait: Tugentor cape sacra manu patriosque penates; Me bello è tanto digressum, & cede reconi Attrèclare nefas, donec me sumine vivo Abluero.

Et lib. 6. quem ex hoc ritu explicat Turnebus lib. 11. advers. cap. 21.

Idem, se socio, pura circumtulit unda Spargens roseis, ramoque felicitis olive.

Et ex Ovidio 2. Fastor. qui ad hoc etiam alludit in Fastis.

Hec nimium faciles, qui tristis crimina cedis

Flumine à pelli posse putatis aqua

Illustrat latè Antonius Sylvius ad ll. 12. Tabul. cap. 14. Durantius Casel. lib. 2. variar. cap. 1. & 2. Tiraq. de nobilit. cap. 31. ex num. 558. Petrus Gregorius lib. 36. Synag. cap. 21. Solorzamus lib. 1. de parric. cap. 31. D. Joan. Suarez lib. 1. ad leg. Aquil. cap. 2. sect. 9. qui inde exponit num. 20. factum Pilati, quod refertur à D. Mattheo cap. 27. in illis verbis: *Videns Pilatus quod nihil proficeret, sed magis tumultus fieret, accepta aqua lavit manus coram populo.* Itaque ad lacum, quem aquam Mercurii nominabant, antiqui accurrebant Romani, & ramusculo quodam è lauro sese invicem aspergebant, & jam se mundos, & puros existimantes, ad suam quisque redibat domum. Meminit hujus ritus Onufrius Pambinus in lib. de urbe Romana, & illum probat ex Ovidio lib. 2. Fastor. ibi:

Est aqua Mercurii porta vicina Campana:

Si juvat expertis credere, numen habet.

Etiam in defunctorum exequiis ad expiandos homines, lustrandas domos, purgandas vestes, aquam adhiberi solitam testatur Propertius lib. 4. eleg. 9. ibi:

Dein quemcumque locum externe tetigere columba

Sufficit, & purà limina tergit aqua,

Imperat: & totas iterum mutare lacernas,

Terque meum tetigit sulphuris igne caput.

Prosequuntur Vicecomes lib. 1. de ritib. baptism. cap. 17. Farnabius ad Senecam supra fol. 155. fusc. Martilius

Marfilius *de aqua benedicta* sect. 3. capit. 7. Rectè ergo in presenti pro expiatione peccati originalis in parvulis, & actualis in adultis Dominus aquam ut necessariam materiam præscripsit.

Manet ergo ex institutione Christi Domini materiam remotam sacramenti baptismi esse aquam naturalem, idque contra varios hæreticos sæpe sapius Ecclesia definit in capit. in quadam, de celebras. Missar. Concil. Florent. in decreto de unione Armenor. de sacram. §. primum. Trident. sess. 7. de baptism. capit. 2. & aliis pluribus canonibus congestis ab Ant. Augustino in epist. juris, libro 22. titul. 10. probant omnes Summittæ verbo Baptismus, Theologi cum D. Thoma 3. part. quest. 66. artic. 3. Beilarmin. tom. 2. contro. lib. 1. de baptism. cap. 2. Castro adversus hæreses, verbo Baptismus. Appellatione aquæ naturalis (quam alii elementarem edicunt) venit aqua maris, fluminis, paludis, ex parietibus profuens, resoluta ex sale, ex vaporibus densata collecta, sive vera, sive miraculosa, qualis fuit ex latere Christi profuens, & quæ ex silice per Moysen percussio profudit: nec distinguimus, an benedicta sit, vel non; licet agnoscimus sacerdotem baptizantem extra necessitatem cum aqua non benedicta, trinaque infusione chrismatis consecrata, lethali peccare, ut contra Granados, & Quintanaduennas tenent Castropalao, & Hurtado, quos refert, & sequitur Diana part. 9. tract. 6. resol. 33. De qua benedictione aquæ agunt Josephus Vicecomes lib. 1. de ritibus baptism. cap. 14. Chartul. de cere. baptism. capit. 6. Et si aqua accidentaliter tantum mutata sit, dum aquæ usum retineat, sufficiens est ad baptismum ministrandum, veluti aqua jurulenta, tincta pulvere, melle, aut aliis rebus permixta, lixivium, ut docent D. Thomas in 4. dist. 4. Sotus artic. 4. Egidius de sacram. quest. 66. art. 4. dub. 2. Hurtado. Possévinus, & alii apud Leandrum tom. 1. de sacram. disput. 1. de baptism. quest. 9. De glacie, nive, & gelu dubium est, cum non sit aqua apta ad abluendum corpus baptizandi. Negant cum eis validè baptismum conferri, D. Thom. 3. p. 9. 66. artic. 4. Bonacina, Henriquez, Filiucius, & Ledesma apud Dianam p. 5. tract. 3. resol. 3. Affirmant Hurtado de baptism. difficult. 2. Leander dist. tract. 2. de baptism. quest. 7. Sed verior est negativa sententia, dummodo in ipsa baptismi administratione, & applicatione materis nix resoluta non sit; unde queri solet, an si resolvatur nix, non in manibus ministri, sed in ipso corpore baptizandi, baptismus ritè conferatur? Negat Tannerus tom. 4. quest. 4. disput. 1. dub. 2. num. 44. Affirmat Suarez 3. part. in 3. part. disp. 20. sect. 2. Credo tamen baptismum ita tempore necessitatis collatum valere, utpote cum materia probabili administratum. Ex dictis colligitur, non posse sacramentum baptismi administrari cum saliva, ut in presenti textu docetur; nec etiam esse materiam aptam cervisiam, lac, vinum, sudorem, lachrymas, aquam ex vite, vel ex arboribus distillatam, liquorem herbarum, ex floribus, vel radicibus elicitem, ut sexaginta auctoribus relat tenent Diana 5. part. tract. 3. resol. 2. Nec etiam ulla urgente necessitate cum illis aquis administrari potest baptismus, ut de aqua rosacea contra Stephanum Bauny, & D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars II,

Chameroram defendunt Lanfrancus tom. 2. opus. capit. 4. num. 2. Diana tom. 6. tract. 7. resol. 18. Mendo in statera, dissert. 9. quest. 1. §. 2. ubi probat, neque urgente necessitate posse conferri baptismum cum aqua rosacea, saliva, aut sudore. Prado de sacramentis tract. 2. de baptism. dub. 3. §. 1. Theophilus tom. 16. in Heterocl. spirit. punct. 10. in princip. Licet Stephanus II. consultus in conventu Carisiaco in Francia habito, ut privatus Doctor respondens docuerit, baptismum cum vino collatum ratum esse, can. 11. ibi: Si in vino quis propterea quod aquam non inveniens, at omnino periclitantem infantem baptizavit, nulla exinde ei adscribitur culpa: infantes sic permanent in ipso baptism. Habetur tom. 17. Concilior. pag. 576. etiam eadem sententia falso adscribitur Syricio Papæ, ut probat Ant. Augustin. lib. 1. dialog. 16. In eo ergo canone respondit Pontifex ut privatus Doctor, non ex Cathedra: et si Theophilus tom. 10. in aurea coron. Rom. Pontif. veris. 7. docuerit, necesse non esse admodum laborare pro responso illo, quod non est evidens à Pontifice manasse, vel quod absque truncatione referri non est exploratum; cum ejus responsi fides minus dumtaxat Codicis MS. è monasterio quodam Gallicano assertione nitatur. De baptism. etiam cum arena collato ab Andrea Abbate agit Aloix ad vitam S. Dionysii Episcop. Corinth. cap. 1.

Diximus, aquam debere esse aptam ad abluendum corpus baptizandi, quia materia proxima hujus sacramenti est ablutio corporis, sive fiat per immersionem, sive per aspersionem, c. 1. hoc ut. quia utroque casu homo dicitur ablutus. D. Thomas quest. 66. artic. 7. Hurtado de baptism. disp. 1. difficult. 4. Leander eod. tract. disput. 3. q. 19. Tenetur tamen minister servare usum propriæ Ecclesiæ, saltem sub peccato veniali, ut docet Leander ubi proxime: sufficitque una aquæ gutta, quæ possit per corpus diffuere, ut tenent plures, quos refert, & sequitur Diana p. 5. tract. 3. resol. 3. Circa minimam autem aquæ guttam non consentiunt Theologi, & Moralitæ. Sufficere ad conferendum baptismum, tenuerunt Henriquez lib. 3. summa, cap. 7. num. 2. & cap. 21. num. 4. Vazquez 3. part. in 3. disput. 145. cap. 4. alii, quos sequuntur Diana dist. tract. 3. resol. 4. Pasqualigus de baptism. dub. 74. Negant Cambrana de baptism. capit. 1. dub. 4. Suarez de sacram. disp. 20. sect. 2. Valentia tom. 4. contro. disput. 4. quest. 1. punct. 2. Layman. lib. 5. summa, tract. 1. cap. 3. num. 1. conclus. 3. Dubiam materiam esse docuerunt Gaspar Hurtado tom. 1. resol. moral. p. 1. §. 25. num. 323. Theophilus dist. tom. 16. fol. 145. Macedo de clavibus Petri, lib. 4. cap. 12. Unde etiam hæsitatur, si quis baptizaverit igno crucis in fronte, aut alia corporis parte digito facta, aut linteo aliquo madefacto, verum conferat baptismum. Negant Angelus verbo Baptismus 3. num. 4. Aureolus in 4. dist. 3. quest. 3. Possévinus de baptism. c. 2. n. 4. Sed rectius affirmant Paulus Comitulus lib. 1. resol. moral. q. 12. Bonac. in ultima ed. de baptism. disput. 2. punct. 3. num. 14. Leander dist. tract. 2. quest. 4. Nihil tamen interest, quæ corporis pars aqua abluatur, sive caput, cap. postquam 28. de consecr. distinct. 4. sive pectus, aut scapula. Sotus in 4. dist. 3. artic. 7. Circa alias verò, veluti pedem, manum, aut digitum, dubitant DD. Et baptismum conferri negant Sotus

dict. artic. 7. Suarez *disput. 29. de sacram. scilicet. 2.* Bonac. *suprà num. 24.* Egidius, Granados, Torreblanca, & alii relati à Leandro *dict. tract. 2. quest. 25.* Sed contrariam sententiam ut verior tenent Vazquez, Navarr. Ochagavia, Filiuc. Diana, & Hurtado; apud Leandrum *ubi proximè*: & probatur ex eo, nam si quamlibet ex iis partibus quis tetigerit, dicitur totum hominem tetigisse, *l. vulgaris 21. ff. de furtis*: ergo ablutio cujuslibet ex his partibus sufficiens erit ut homo dicatur ablutus. Observandum tamen est, cessante necessitate similem baptismum iterandum esse sub conditione, cum administratum reperiat sub materia dubia, ut pluribus relatis docet Hurtado *tom. 1. resolut. moral. tit. 1. §. 25. num. 359.* Frances in *Pastor. intern. part. 2. tract. unic. quest. 3. num. 6.* Semp̄r autem requi-

ritur, ut aqua corpus tangeret, saltem in capillis, aut ungue, ut docent Sorus *dict. artic. 7. Vazquez 3. p. in 3. disputat. 145.* Filiucius, Valentia, Toletus, Suarez, & alii relati à Leandro *suprà quest. 20. & 70.* Idem asserendum est de baptizatis in pelle secundina, aut umbilico, per quem fetus matri coniungitur, & aliter; nam baptismus iterandus est sub conditione, Marchantius *de baptismo cap. 1. quest. 1. casu 2.* Diana *dict. part. 5. tract. 3. resolut. 4. & 112.* Si autem pars aliqua corporis mortua sit, & illa aqua abluatur, baptismus invalidus est, quia pars sensibilis non est, nec ab anima informatur. Desideratur etiam, ut ablutio fiat ab ipso ministro. De emersione verò, & an necessaria sit in baptismo, agit Hurtado *de sacram. tom. 1. tract. 2. de baptis. dub. 7.*

CAPUT FINALE.

Idem in (a) eodem.

Licet Græcos diebus nostris ad obedientiam Sedis Ap. revertentes fovere, ac honorare velimus, (b) mores ac ritus eorum, quantum cum Domino possumus, sustinendo: in his tamen illis deferre nec volumus, nec debemus, quæ periculum generant animarum, & Ecclesiasticæ derogant honestati. Postquam enim Græcorum Ecclesia cum quibusdam complicibus, & fautoribus suis obedientiæ Sedis Ap. se subtraxit, in tantum Græci ceperunt abominari Latinos, quod inter alia, quæ in derogationem eorum impiè committebant, si quando sacerdotes Latini super eorum celebrasset (c) altaria, non prius ipsi sacrificare volebant in ipsis, quam ea, tanquam per hoc inquinata, lavissent. Baptizatos etiam à Latinis ipsi Græci rebaptizare ausu temerario præsumebant, & adhuc, sicut accepimus, quidam hæc agere non verentur. Volentes igitur tantum scandalum ab Ecclesia Dei amovere, sacro suadente Concilio districtè præcipimus, ut talia de cætero non præsumant, conformantes se tanquam filii obedientiæ sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matri suæ, ut sit unum ovile, & unus Pastor. Si quis autem tale quid præsumperit, excommunicationis mucrone percussus, ab omni officio, & beneficio Ecclesiæ suspendatur.

NOTÆ.

- (a) **E**odem.] Lateran. videlicet; cum enim temporibus Innocent. III. Græci ad unitatem Ecclesiæ Rom. fuissent conversi, ut retuli *in cap. scriptum, de elect.* editus fuit præsens canon, ut damnaretur abusus eorum, qui baptizatos à Latinis iterum baptizabant. Sed quæret aliquis, cur præsens constitutio, cum edita sit in Græcos, seu contracos, eorum idiomate PP. Concilii usi non fuerint, cum lex promulganda sit potius linguâ eorum, ad quos dirigitur, *ambros. de non alienandis, §. nos igitur, ad finem* ibi: *Hanc præposuimus, & non paternâ voce legem conscripsimus, sed hac communi, & Græcâ, ut omnibus sit nota, propter facilem interpretationem.* Et *l. unic. in fine, C. de veteri jure enucl.* Faciunt textus *in cap. si rector, 44. dist. cap. oportet 7. quest. 1. cap. quoniam, de offic. Ordin. Clement. ne in agro, §. sanè, de statu monach.* nam legislator subditos legibus dirigere, non illaqueare intendit, *cap. 2. 27. quest. 1.* unde lex non debet esse captiosa, *cap. error. 4. quest.* Franc. Valens in *concord. juris Pont. 2. p. scilicet. ult.* Facit ab specie textus *in cap. nomine, 74. dist.* Respondeo Patres Concilii præsentem constitutionem edidisse vulgari, & communi linguâ, Latinâ vide-

licet, quæ tam apud Græcos, quam apud alias nationes facillè intelligitur, vel saltem exponi potest à pluribus in qualibet regione commorantibus. Et cum Concilium hoc generale esset, & Romæ celebraretur, vulgari, & Latinâ linguâ constitutiones promulgandæ erant, tum ob Ecclesiæ Latinæ auctoritatem, tum quia in Concilio generali, ubi erant utriusque linguæ periti, hæc constitutio edita fuit.

(b) **Mores.**] Prorsus diversos à Latinis, de quibus integrum librum edidit Arcudius.

(c) **Altaria.**] Quia Latinos, tanquam hæreticos vitabant, talesque esse credebant, eo quod in baptismo utebantur formulâ vulgari: *Ego te baptizo &c.* ut infra dicemus. Quod etiam contigit Donatistis, qui adhuc incredibili fastu, & immani odio Latinos persequebantur, ut altaria, in quibus ipsi catholici celebrabant, improbant, & pro inquinatis haberent, ut refert Optatus Milevitan. *lib. 6.* ubi notavit Balduinus.

COMMENTARIUM.

Inter ritus diversos, variosque Ecclesiæ Latinæ, & Græcæ, illum præcipuè usitatum, ac receptum legimus circa formam sacramenti Baptismi, videlicet quod Latini utuntur eâ formâ: *Ego*